

Kapronczay Károly

Magyar-lengyel orvosi kapcsolatok 1945-ig.

AKADÉMIAI DOKTORI PÁLYÁZAT

Budapest,2010.

/ felkért bíráló: Dr. Szokolay Katalin/

Kapronczay Károly egyike a lengyel-magyar történelmi kapcsolatok ismert kutatóinak hazánkban. Mint azt, megjelent műveinek az értekezéshez csatolt felsorolása is bizonyítja, figyelmét többek között a tudomány és kultúra kölcsönhatása, kapcsolatrendszere foglalkoztatja. Munkássága különösen az orvosi kapcsolatok alakulására összpontosult.

Jelen kéziratában is felhívja arra a figyelmet, hogy a művelődéstörténet, és ennek keretén belül a szakmatörténeti vonatkozások, egyben tükrözik az adott ország korabeli tudományos életének, s más országokkal szemben megnyilvánuló rokonszenvének, s a történelmi hagyományoknak. Ez mutatkozik meg a magyar-lengyel orvosi kapcsolatokban is. Ugyanakkor az értekezés téziseiben a szerző arról is szól, ezzel mintegy könyvének célját is meghatározva -, „Annak ellenére, hogy a két nép – mondhatni tradicionálisan-rokonszenvvvel viselkedik egymással, /.../ szűkebb szakmai kérdésekben meglehetősen keveset tudunk a másikról. Disszertációm azt kívánja a maga szerény eszközeivel szolgálni, hogy egy újabb, nagyobb közösségben, az Európai Unióban, ne csupán a rokonszenv, hanem az egymás történelméről, kultúrájáról elsajátított egyre gazdagabb ismeretanyag is összekapcsoljon minket”.

Hatalmas munkára vállalkozott az értekezés írója. A több évszázadra visszatekintő orvosi kapcsolatok kezdetei valahol abban a régmúltban gyökereznek, amikor megszilárdulóban volt a két nagy európai kulturális régió határa, és országaink Magyarország, Lengyelország, Csehország a nyugati régió keleti határaként jelentős erőfeszítésekre kényszerültek hogy, behozzák a fejlődési lemaradás, a perifériára kerülés veszedelmét. Ennek részét képezi az első egyetemek megalakulása. Prága, Krakkó, Bécs, / valójában, ilyen

bár sikertelenebb kísérlet volt a pécsi egyetem is/ mintegy a korábban kialakult kulturális régió „centrumához” való közeledés kísérletét szimbolizálva.

A magyar-lengyel kapcsolatok kialakulása terén, már a kezdeti időszakban, különösen nagy szerepet játszott Krakkó, a krakkói egyetem, nemcsak a lengyel kultúra és tudomány fejlődésében, de nagy hatással volt a magyar szellemi életre, így többek között az orvosképzésre, de a kulturális élet egyéb területeire is, különösen a XV-XVI. Században, majd a későbbi századok során is.

A leírottakból az is kitűnik, hogy a kor orvosai, tudósai, szűkebb szakmai munkájukon túl jelentős szerepet játszottak a diplomácia területén is. Szerepük, befolyásuk, különösen a korai századokban volt jelentős. Az Anjouk, Jagellok, vagy Hunyadi Mátyás korában főleg lengyel orvosok fordultak meg jelentős számban, a magyar udvarban, míg Báthori lengyel királysága alatt magyar orvosok voltak nagyszámban a kíséretében. A Báthori kérdés egyébként egyik legérdekesebb része a kéziratnak. A halála körül kialakult vita különösen életszerűvé teszi, az egyébként is izgalmas időszak leírását.

Ez a sajátos jelenség, amit a magyar-lengyel kapcsolatok alakulása mutatott történelmünk folyamán érdekes formákat öltött a különböző időszakokban. Ilyenek voltak pl. a külföldi egyetemeken tanuló magyar és lengyel diákok közös, ún. nációkba való kapcsolódása. Majd a későbbiekben, a tudományos egyesületekben való kölcsönös részvétel stb.

Az elkövetkező századok rendkívül súlyos megpróbáltatásokat tartogattak népeink számára. Ennek részletezésére természetesen most nem térhetünk ki. Mint arról Kapronczai Károly könyvéből is részletesen tájékozódhatunk, orvosaink, a lengyel-és magyar egészségügyi szakemberek ott voltak a legsúlyosabb pillanatokban, . Hogy csak az 1848-49-es forradalom lengyel orvosait említsük, vagy a sebesült Bem tábornokot gyógyító, s az emigrációba is elkísérő orvosokat. Stb. De megismerkedünk számos olyan magyar, lengyel, de más nemzetiségű kiváló szakemberrel akik az oktatásban, nagy családok körében, vagy a szabadságharcok katonai szervezeteiben vettek részt.

Az elmúlt századok kapcsolattörténeti és főként orvostörténeti bemutatása során érdekes adatokkal ismerkedik meg az olvasó az adott korok egyetemi oktatói struktúrájára, és a tudománytörténet, történetesen a magyar-lengyel tudománytörténet egymásra hatására vonatkozóan. Ismertekké válnak egyes tudós professzorok, orvosok személyes kapcsolatai, nemzetközi szerepük, különösen pedig hatásuk népeink tudományos életére. Ugyanakkor az is érzékelhető az elmondottakból, hogy a politikai, hatalmi befolyás, egyes időszakokban milyen mértékig érvényesült az oktatói, valamint a tudományos életben is.

Az adataiban igen gazdag írásmű olvasása során nemcsak izgalmas történelmi háttérrel ismerkedik meg az olvasó, de kitűnő orvosok, tudósok sokaságának állít művével emléket. S ha számításba vesszük, hogy e kapcsolatok történetét

egészen 1945-ig viszi végig a szerző, s munkáját a második világháború rendkívül tragikus, ugyanakkor népeink legjobbjai áldozatos, hősiek együttműködésének drámájával zárja, művét különösen nagyra értékelhetjük. Tudjuk persze, hogy az elkövetkező évtizedek sem nélkülözik az újabb, bár jellegükben eltérő drámai példákat népeink áldozatokat vállaló barátságáról.

Az alábbiakban pár szót a kézirat szerkezetéről és a felhasznált forrásokról és irodalomról.

v A téma iránt érdeklődőknek / így a kérdésben kevésbé jártas olvasó számára is/ igen nagy segítséget nyújthat a tájékozódásban az értekezés első közel 25 oldalas Historiográfia c. fejezete, amely 15 alfejezetből áll. Csak példaképpen: Bibliográfia és bibliográfiai források, Kapcsolattörténetek, Orvostörténeti források, Orvostanhallgatók és az orvosi oktatás a XIV-XVI. században. A továbbiakban az orvosegyetemek alakulása a különböző időszakokban, jelentős történelmi szerepet játszó orvosok stb. A fejezet részletes történelmi háttérrel fest az egyes témákról, de ami ennél sokkal fontosabb külön mutatja be a lengyel ill. magyar szakirodalmat. Így betekintést nyújt a szakírók tevékenységébe, de különösen a kutatásaik alapját képező legfontosabb forrásokba.

Kapronczay Károly tudományos értekezése, véleményem szerint igen fontos és sokoldalú kiegészítést nyújt mind a lengyel-magyar kapcsolatok témájában, mind pedig tudománytörténeti ismereteink kiegészítése területén. S ami talán szintén nem elhanyagolható, számtalan vonatkozásában szélesebb nemzetköz kapcsolattrendszerre vonatkozó utalásokat is tartalmaz. Nem vagyok ugyan az orvostörténelem kutatója, mégis az olvasottak alapján úgy vélem a dolgozat címe kissé leszűkíti a dolgozat tényleges mondanivalóját.

Kapronczay Károly tudományos doktori értekezését értékes és fontos munkának tartom és a doktori cím elfogadására javaslom.

Dr Szokolay Katalin